

PROCEDURI ANALITICE DE TESTARE A UTILIZĂRII PRINCIPIULUI PRUDENȚEI ÎN RAPORTĂRILE FINANCIARE SUPUSE AUDITULUI STATUTAR DIN ROMÂNIA

CZU:657.37:657.6(498)

ROBU Ioan-Bogdan¹, **GROSU Maria**², **CRUȘITU Mihaiela**³

¹dr., lect. univ.; ²dr., conf. univ.; ^{1,2}Universitatea "Alexandru Ioan Cuza" din Iași; ³Director Executiv CECCAR Iași; România

E-mail: ¹bogdan.robud@feaa.uaic.ro; ²maria_lia24@yahoo.com; ³crusitum2014@yahoo.com

Rezumat. Pentru a fi utilă investitorilor în procesul decizional, informația financiară raportată de către entitățile de interes public trebuie să îndeplinească o serie de caracteristici de calitate. Potrivit referențialului IFRS, emis de IASB (2015), caracteristicile de calitate se impart în două mari categorii: caracteristici fundamentale și caracteristici amplificatoare.

Caracteristicile fundamentale sunt reprezentate de *relevanță* (adică capacitatea informației financiare de a influența deciziile investitorilor într-o manieră semnificativă datorită valorii predictive a acesteia) și *reprezentarea exactă* (în acest sens, informația financiară trebuie să susprindă în mod fidel poziția și performanța financiară a firmei, într-o manieră obiectivă, adică se asigură completitudinea, neutralitatea și absența erorilor).

Caracteristicile amplificatoare vin în sensul creșterii calității informației financiare prin asigurarea comparabilității, verificabilității, oportunității și inteligibilității informației financiare raportate de către entitățile de interes public.

Cuvinte cheie: auditor financiar, proceduri analitice, raportări financiare, imagine fidelă, prudență

Coduri JEL: C13, C20, C58, M41, M42

Problematika identificată

În condițiile raportării informațiilor financiare pe o piață reglementată, asigurarea imaginii fidele este realizată prin intermediul unui audit financiar, finalizat cu publicarea unui raport de audit financiar. Scopul unui audit financiar îl reprezintă emiterea unei opinii obiective, independente și profesionale cu privire la faptul că situațiile financiare prezintă în mod fidel poziția și performanța financiară în conformitate cu un referențial de raportare financiară aplicabil și că nu conțin denaturări semnificative, ca urmare a fraudelor sau erorilor.

În acest sens, auditorul financiar trebuie să evalueze măsura în care situațiile financiare sunt pregătite și raportate pe baza principiilor și convențiilor contabile recunoscute. Unul dintre aceste principii, cu impact direct asupra imaginii fidele îl reprezintă *principiul prudenței*. Potrivit acestui principiu, cei responsabili într-o entitate de interes public cu întocmirea și raportarea informațiilor financiare trebuie să aibă o atitudine pesimistă asupra imaginii poziției și performanței financiare, adică să nu transefere în viitor eventualele riscuri și să le recunoască în prezent prin afectarea eventualelor elemente din situațiile financiare. Utilizarea acestui principiu conduce la interzicerea supraevaluării activelor și a veniturilor, precum și a subevaluării datoriilor și cheltuielilor.

Evaluarea utilizării prudenței în raportarea financiară nu este o problemă de dată recentă, însă modalitățile de cuantificare efectivă a gradului de prudență sunt probleme de actualitate.

În acest sens, se pot formula următoarele întrebări de cercetare:

1. Cum poate fi cuantificată de către auditorul financiar utilizarea prudenței în raportarea financiară?
2. Care sunt elementele semnal ale utilizării prudenței în raportarea financiară pe care auditorul financiar le poate utiliza în cadrul misiunii de audit financiar?
3. Cum se poate determina de către un auditor financiar că un contabil este mai prudent sau nu față de un altul?

Scopul și obiectivele studiului

Pornind de la problematica identificată în literatura de specialitate, scopul acestui studiu îl reprezintă analiza și evaluarea utilizării principiului prudenței în raportarea financiară pentru a oferi instrumente de lucru eficiente auditorului financiar, sub forma procedurilor analitice.

Atingerea scopului cercetării presupune îndeplinirea următoarelor obiective:

1. Identificarea factorilor determinanți în asigurarea prudenței în raportarea financiară;
2. Identificarea elementelor semnal care evidențiază utilizarea prudenței în raportarea financiară;
3. Cunatificarea influenței elementelor semnal asupra utilizării prudenței în raportarea financiară prin propunerea unor modele econometrice de estimare și testare a prudenței, sub forma procedurilor analitice.

Metodologia cercetării

Pentru atingerea obiectivelor cercetării, în studiu se propune în demers pozitiv, de tip logic, în formulare și testarea principalelor ipoteze de cercetare.

Populația țintă și eșantion:

Populația țintă este reprezentată de către firmele românești cotate la Bursa de Valori București - BVB (secțiunile *Premium* și *Standard*) și care sunt supuse auditului statutar, în conformitate cu Legea 162/2017.

Din această populație a fost extras un eșantion format din 62 de firme cotate, pentru care s-au studiat situațiile financiare raportate în perioada 2012-2017. Din eșantion au fost excluse băncile și alte instituții de creditare, instituțiile de asigurare, fondurile de investiții și alte instituții financiare.

Variabile analizate, modele propuse și sursa datelor:

Pornind de la modelul propăus de Basu (1997) de evaluare a utilizării prudenței în raportarea financiară, principalele variabile analizate vizează:

1. Rata rentabilității economice
2. Rata rentabilității financiare
3. Levierul financiar
4. Randamentul generat de acțiunile firmelor incluse în eșantionul analizat.

În cadrul studiului, aceste metode au fost integrate sub forma modelelor liniare generalizate (GLM), pentru studiului influenței prudenței asupra raportărilor financiare.

Datele averente variabilelor propuse au fost colectate manual din situațiile financiare ale firmelor, publicate pe site-ul BVB (www.bvb.ro), iar analiza acestora s-a realizat cu ajutorul softului SPSS 19.0.

Rezultate și discuții

În urma analizei datelor colectate, utilizând GLM, principalele rezultate au în vedere:

1. Estimarea parametrilor unor modele de tipul GLM cu ajutorul cărora se poate evalua de către auditor utilizarea prudenței în raportarea financiară
2. Propunerea de proceduri analitice, sub forma modelelor de regresie, utile auditorului în cadrul misiunii de audit financiar cu impact direct asupra diminuării riscului de audit.

Concluzii

În urma rezultatelor obținute, se poate trage concluzia că firmele românești cotate BVB utilizează, cu precădere, principiul prudenței în raportarea elementelor de activ și de datorii.

Astfel, în cazul în care sunt semnalate o serie de evenimente nefavorabile (care conduc la diminuarea cursului bursier), firmele românești cotate la bursă răspund printr-o diminuare a nivelului activelor, ca urmare a înregistrării unor eventuale ajustări de depreciere. Impactul veștilor nefavorabile asupra datoriilor poate fi apreciat printr-o creștere suplimentară a nivelului acestora. În

cazul capitalurilor proprii și al rezultatului se poate observa că informațiile furnizate de piața bursieră nu afectează maniera de raportare a acestor elemente.

Influența auditorului asupra măsurii în care firmele aplică principiul prudenței în raportarea financiară a putut fi observată doar la nivelul datoriilor și al capitalurilor proprii. În funcție de apartenența auditorului la grupul *Big 4*, se poate trage concluzia că experiența și notorietatea acestuia pot contribui semnificativ la maniera de utilizare a prudenței în raportarea financiară.

Pentru cazul datoriilor, se poate aprecia că indiferent de apartenența auditorului sau nu la grupul *Big 4*, firmele cotate la bursă și supuse auditului financiar tind să utilizeze în aceeași măsură prudența în raportarea financiară. Însă, în cazul firmelor auditate de către auditori aparținând *Big 4*, în urma semnării unor evenimente nefavorabile pe piața bursieră se poate observa un grad mult mai ridicat de recunoaștere a elementelor care contribuie semnificativ la diminuarea capitalurilor proprii, eventuale pierderi reportate. Se poate trage concluzia că firmele auditate de auditori din *Big 4* sunt mult mai prudente în recunoașterea pierderilor față de cele care sunt auditate de către auditori din afara *Big 4*.

Nu în ultimul rând, utilizarea metodelor statistice în cadrul auditului financiar și interconectarea acestuia cu analiza financiară și contabilitatea poate deschide o direcție nouă de cercetare. Acest domeniu nou își va propune analiza fenomenelor economico-financiare din cadrul auditului financiar pe baza unor indicatori din analiza financiară prin intermediul metodelor statistice și econometrice avansate, fiind numit ipotetic auditometrie (auditometrics).

Bibliografie

1. Arens, A., Elder, R., Beasley, M. (2012), *Auditing and assurance services: an integrated approach*, 14th edition, Pearson Education, New Jersey
2. Basu, S. (1997), "The conservatism principle and the asymmetric timeliness of earnings", *Journal of Accounting & Economics* 24, 3-37
3. Camera Auditorilor Financiari din România – CAFR (2012), *Ghid pentru un Audit de Calitate*, Print Group, București
4. Dănescu, T. (2007), *Audit financiar: convergențe între teorie și practică*, Irecson, București
5. Ebondo Wa Mandzila, E. (2006), *La gouvernance de l'entreprise: une approche par l'audit et le contrôle interne*, L'Harmattan, Paris
6. Federația Internațională a Contabililor (*International Federation of Accountants - IFAC*) & Consiliul pentru Standarde Internaționale de Audit și Asigurare (*International Auditing and Assurance Standards Board - IAASB*) (2013), *Manual de reglementări internaționale de control al calității, audit, revizuire, alte servicii de asigurare și servicii conexe*, Ediția 2012, Irecson, București
7. Hayes, R., Dassen, R., Schilder, A., Wallage, P. (2005), *Principles of Auditing. An Introduction to Intenational Standards of Auditing*, 2nd edition, Pearson Education
8. Jaba, E., Robu, I-B., Balan, C-B., Robu, M-A. (2012), "Folosirea metodei ANOVA pentru obținerea probelor de audit cu privire la efectul domeniului de activitate asupra variației indicatorilor poziției și performanței financiare", *Revista Audit Financiar*, nr. 10.8, pp. 3-12
9. Messier, W.F.Jr., Glover, S.M., Prawitt, D.F. (2008), *Auditing & assurance services: a systematic approach*, 6th edition, McGraw-Hill, New York
10. Rouse, F. (1989), *Normalisation comptable, Principes et pratiques*, Collection Méthodologie, Ministère de la Coopération et du Développement, Paris
11. Toma, C. (2001), *Conturile anuale și imaginea fidelă în contabilitatea românească – probleme contabile actuale, concepte, analiză și audit*, Junimea, Iași
12. Viandier, A., Lauzainghein, Ch. de (1993), *Droit comptable*, 2e édition, Précis Dalloz, Paris
13. Watts, R.L., Zimmerman, J.L. (1978), "The demand for and supply of accounting theories: The market for excuses", *The Accounting Review*, (April), pp. 273-305
14. Whittington, O.R. (2014), *Wiley CPAexcel Exam Review 2014 Study Guide: Auditing and Attestation*, John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey